

Raşit Küçük ile Türkiye’de Hadis Çalışmaları Üzerine

İzninizle bu söyleşiyi üç tema etrafında gerçekleştirmek istiyoruz: İlki, sizin şahsi maceranız, hadis çalışmaları içerisinde akademik çalışmalarınızın seyri. İkincisi, Türkiye’deki ve dünyadaki hadis çalışmaları üzerine düşünceleriniz. Bugünkü kazanımlarımız nelerdir, sorunlarımız nelerdir, başka neler yapabiliriz? Üçüncüsü ise, bugünkü ve gelecekteki hadis çalışmalarının gidişatı üzerine görüşleriniz.

Öncelikle şahsi ve ilmi serüveninizden kısaca bahsedebilir misiniz?

1947 senesinde Akseki’nin Menteşbey köyünde dünyaya gelmişim. İlkokulu köyümde okudum. Antalya İmam-Hatip Okulu’ndan mezun oldum. Konya Yüksek İslam Enstitüsü’nü bitirdim. Erzurum İmam-Hatip Lisesi’nde dört yıl süre ile Meslek Dersleri öğretmenliği ve idarecilik görevim oldu. Daha sonra girdiğim imtihanı başarılarak Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü Hadis ve İslam Ahlakı öğretim elemanlığına atandım. Burada yedi sene süre ile öğretmen ve idareci olarak görev yaptım. 1981 senesinde İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü’ne atandım. Erzurum İslami İlimler Fakültesi’nde başladığım doktora çalışmamı 1983 senesinde Marmara Üniversitesi’nde bitirdim. Doçentlik ve profesörlüğümü aynı fakültede aldım. Bu fakültede 2011 yılı sonuna kadar öğretim üyesi olarak görev yaptım. Bu sürenin son beş yılında fakülte dekanlığı görevini ifa ettim. Daha sonra 2013 yılı Mart ayında yaş haddinden emekli oluncaya kadar Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı görevinde bulundum, iki senedir de İSAM başkanlığı görevini üstlenmiş bulunuyorum. Çok kısa hayat serüvenim bundan ibaret.

Tez ve Makale konularınızı seçerken esas aldığınız ölçütler neler oldu? Tezinizi yazdığınız dönemde karşılaştığınız, akademik veya idari anlamdaki problemler nelerdi? Benzer problemler bugün aşılabilmiş midir?

Bizim tez çalışması yapmamız çok zordu. Yüksek İslam enstitülerinde böyle bir imkan yoktu. O yıllarda Ankara İlahiyat tek fakülte idi ve Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarını tez için kabul etmiyordu. 1970'li yılların başında Erzurum İslami İlimler Fakültesi açılmıştı; ilk defa bu fakültede böyle bir imkân ortaya çıktı. Öncelikle çalışmayı arzu ettiğim bir tez konusunu seçme imkânı bulamadığımı ifade etmek isterim. Bunun sebepleri üzerinde durmam anlamlı olmaz. Zaten fakültede o sırada benim alanımda tez çalışması yaptırabilecek tek bir hoca vardı. Çalışmayı kabul etmesi bile büyük bir lütuf sayılırdı. Fakat bizim doktora tezi çalıştığımız yıllar bilgisayarın olmadığı, fotokopi imkânının bulunmadığı, hadis kitaplarının birçoğunda bâb ve hadis numarasından bile mahrum olduğumuz yıllardı. Mesela ben Buhârî'nin *Sahih*'inin, Ebu Davud'un *Sünen*'inin bütün kitaplarının bâblarını sayıp kendim numaralandırmıştım. Bu zorluklar içinde çalışıp binin üzerinde fiş hazırlamışken, 12 Eylül ihtilalinde başıma gelenler esnasında çalışma fişlerimin tamamını kaybettim. Sonra her şeye yeniden başlamak zorunda kaldım. Tez çalışmam esnasında birçok sıkıntılar çektim. Çünkü haftada yirmi saatin üstünde derse giriyor, bir taraftan da tez hazırlamaya çalışıyordum. Tezimizden resmî olarak altı veya yedi nüsha istiyorlardı. Daktiloda karbon kâğıtları aracılığı ile beş nüshadan fazla çıkaramıyorduk; bu sebeple aynı tezi iki defa baştan sona yazmak zorunda kalıyorduk. Bazı arkadaşlarımız da mumlu kâğıda yazıp teksir yapıyordu. Bunların her ikisi de zordu. Bugün daktilo, mumlu kâğıt artık hayatımızdan çıkmış durumda. Bir tek hadisi kaynaklarda on gün süre ile aradığım zamanlar çok olmuştur. Günümüzde bu birkaç dakikalık iş haline geldi. Bunları şu anda tez çalışan arkadaşlarımızın ne kadar büyük nimetler içinde olduklarını idrak etmeleri için anlatıyorum.

Türkiye'de hadis alanındaki doktora ve yüksek lisans tezlerinin konuları belirlenirken hangi kıstaslar esas alınmaktadır? Bu konuda üniversiteler arasında yahut bir üniversitedeki hocalar arasında koordinasyon nasıl gerçekleştirilmektedir?

Bu konuda keşke size kuralları belirlenmiş kıstaslar sayabilecek durumda olsaydım. Üzülerek ifade etmeliyim ki tez konularını belirlemede fakülteler arasında gerçekçi, hayata geçirilebilmiş bir çalışma bulunmamaktadır. Benim bilgim dışında yeni gelişmeler olup olmadığını bilmiyorum. Anabilim dallarının toplantılarında konu ile ilgili yapılan müzakereler faydadan hali değildir. Fakat üzerinde uzlaşma sağlanan kriterler oluşturulamamıştır. Bazı üniversitelerimiz

ve fakültelerimizde işbirliği anlayışı gelişmekte ise de birçoğunda bir fakülte içinde bile normlar oluşturulabilmiş değil. Ama özellikle son yıllarda tespit edilen tez konularının, çalışılmamış veya çalışılmışsa bile yeterli sayılmayan alanlarda olmasına genel anlamda özen gösterildiğini görüyoruz. İSAM’ın (İslam Araştırmaları Merkezi) bu konudaki hizmeti asla küçümsenemez ve müteşekkîr olunması gereken önemli bir hizmettir. Önce böyle bir imkânı sahip değildik. Şimdi İSAM tarafından hazırlanan ve güncellenen “İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu” sayesinde hangi konuların çalışıldığını ve hangi tezlerin yapıldığını kolayca görme imkânına sahibiz.

Türkiye’de hadis tarihi yazıcılığı alanındaki görüşleriniz nelerdir? Bu alanda gördüğünüz başlıca sorunlar ve eksiklikler nelerdir? Halihazırdaki hadis tarihi eserleri ihtiyacı karşılamaya yeterli midir?

Türkiye’de bir hadis tarihi yazıcılığından bahsetmek oldukça zor. Sadece Türkiye’de değil, genel anlamda İslam dünyasında kapsamlı ve tatminkâr bir hadis tarihi yazıcılığından bahsetmek de mümkün değil. Kanaatimce hadis tarihi yazılırken İslam milletlerinin ve toplumlarının gelişim seyri, coğrafyaları, düşünce tarihleri, toplumların etkilendiği kültürel kodlar, medeniyet anlayışları ve bütün bunların hadis âlimlerine, ricaline, hadis ilimlerine, bu ilimlerle ilgili eserlere ne gibi etkiler yaptığı dikkate alınmalı. Esasen iyi ve yeterli sayılabilecek bir hadis tarihi yazımından önce, hadis ilimlerinin her birinin ayrı ayrı tarihi yazılmalı diye düşünürüm. Böyle düşünürsek ve bunu gerçekleştirebilirsek gelecekte iyi bir hadis tarihinin ortaya konulması mümkün olabilir. Dolayısıyla hâlihazırdaki hadis tarihi eserleri için yeterli demek mümkün değildir.

Bugüne kadar yayımlananlar arasında öne çıkan hadis tarihlerimiz hangileridir? Bunlar hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz? Bugüne kadar yazılmış hadis tarihi eserlerinde izlenen yöntemi nasıl değerlendiriyorsunuz? Hadis tarihi kitaplarındaki dönemlendirme anlayışına katılıyor musunuz? Yaygın kalıpların dışına çıkarak, başka türlü bir hadis tarihi yazımı mümkün müdür?

Aslında hadis tarihi yazımı alanının bizde uzun bir geçmişinin olmadığını hepimiz biliyoruz. Hatırlayabildiğim kadarıyla bu konuda müstakîl ilk eser, İzmirli İsmail Hakkı’nın Dârü’l-Fünûn İlahiyat Fakültesi’ndeki ders notlarından oluşan *Tarih-i Hadis* adlı eseridir. Bu muhtasar eserden sonra merhum Talat Koçyiğit’in *Hadis Tarihi* adını taşıyan eseri, hadislerin kitabetiyle başlar *Kütüb-i Sitte* dönemiyle biter. Yine de bizlerin, 1970’li yıllarda ilahiyat fakültesi ve yüksek İslam enstitülerinde o alanda okutabildiğimiz yegâne eserdi. Ali Osman Koçkuzu’nun

Hadis İlimleri ve Hadis Tarihi adlı eseri de 1980’li yıllarda neşredildi. Bunlardan sonra, ilahiyat fakültelerinde “Hadis Usulü ve Tarihi” adıyla okutulan dersin kitabı olmak üzere aynı adı taşıyan ve aşağı yukarı muhtevaları aynı olan birkaç kitap yazıldı. Bu eserlerin ve bunlara ilave edilebilecek birkaç tercüme eserin pek çoğu hadislerin kitabet, tedvin ve tasnif dönemi olan ilk dört asırla sınırlı bilgilerden oluşur. Bildiğim kadarıyla “Hadis Tarihi” adı ile son neşredilen kitap Ahmet Yücel’in eseridir. Bu eser, diğerlerinden farklı olarak zamanımıza kadar bir panorama çizmekte ise de, bu çaba, işaret taşları koyma şeklindedir. Ufuk gösterme açısından talebe için önemlidir. Hadis tarihlerindeki dönemlendirme anlayışını herkesin tekrar etmesinin isabetli olduğu kanaatinde değilim. Bunun yanında başka yöntemler de denenmeli. Mesela her asır kişileri ve eserleri ile müstakil olarak ele alınabilir. Bölge-leri, belli başlı hadis öğretim merkezi olma özelliği taşıyan şehirleri, kitap türlerini, hadis ilimlerini esas alan tarihler yazılması da denenebilir; ya da benim aklıma gelmeyen başka yöntemler de bulunabilir.

Hadis tarihinde Osmanlı dönemi denilince büyük bir boşluk hissediliyor. Sizce bunun sebepleri neler olabilir? Bu dönemi aydınlatmak için neler yapılabilir?

Osmanlı dönemi dediğimiz zaman, uzun bir tarihî süreci ve çok geniş bir coğrafyayı içine alan bir isimlendirme yaptığımızı müdrik olmamız gerekiyor. İbn Hacer’in, Bedrüddin el-Aynî’nin, Münâvî’nin, Mizzî’nin ve daha pek çok benzerlerinin yaşadıkları coğrafyaların geniş manasıyla Osmanlı coğrafyası olduğu unutulmamalı. İbn Melek, Molla Gürânî, İbn Kemâl, Birgivî, Yusuf Efendizâde gibi âlimlerin yaşadığı coğrafyanın da bu topraklar olduğunu hatırlamalıyız. Dolayısıyla kastedilen boşluk Türkiye coğrafyası ise bu tespitte doğruluk payı var. Bunun sebepleri üzerinde durulabilir. Birçok alanda olduğu gibi, hadis ilimleri alanında nelerin yazıldığının, yapıldığının, hadis öğretim kurumlarının, buralarda okutulan müfredatın çok iyi tespitinin yapılmamış olması, tespiti yapılanların özgün bulunmayışı, Osmanlı medreselerinde, camilerde, hatta dârü’l-hadislerde geçmiş dönem klasiklerinin okutulmuş olması bunlardan bir kısmı. Diğer taraftan daha çok Arap müelliflerin ve nâşirlerin ve tabii müsteşriklerin Osmanlı ilim dünyasına ve müelliflerin eserlerinin neşrine iltifat etmeyişi, bizim ülkemizin araştırmacılarının da bu konuda henüz başlangıç safhasında oluşları bu dönemle ilgili bilgilerimizi sınırlandırmaktadır. Osmanlı’nın ilim hayatı ve bunlar arasında hadis ilimleri ve tarihi daha çok arşivlerden, vakfiyelerden, icazetnamelerden, kültür tarihi ile ilgili yazmalardan elde edilecek bilgilerle ortaya konulabilir. Son

zamanlarda gösterilen birtakım gayretler ise henüz ilk adımlardır. Devam etmesi halinde kısa zamanda mesafe alınabileceği kanaatindeyim.

Türkiye’deki akademik hadis çalışmalarını uluslararası standartlar açısından nerede görüyorsunuz? Muhteva ve form olarak belirli bir standarda ulaşıldığını düşünüyor musunuz? Çalışma konuları ve alanları hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Gereğinden fazla çalışılan, yahut aksine, yeterince hakkı verilemeyen konular nelerdir?

Aslında uluslararası bir standarttan bahsetmek ne kadar mümkün bilemiyorum. Belki burada ülkeler bazında, ülkeler içinde üniversiteler ölçeğinde, hatta fakülteler ölçeğinde kalite farkından bahsetmek gerekebilir. Mesela ABD’de yapılan bir çalışma Avrupa’dan, İngiltere’de yapılan Fransa’dan, Almanya veya Hollanda’da yapılan Türkiye’den daha başarılı ve nitelikli diyebiliriz. Türkiye’de yapılan özellikle doktora çalışmalarının genel anlamda Arap dünyasında yapılanlardan daha kaliteli olduğunu söyleyebiliriz. Fakat yine de Mağrib ülkelerini istisna tutmak gerekebilir; çünkü oralarda kaliteli çalışmalar yapıldığını görüyoruz. Son zamanlarda Türkiye’de bazı üniversitelerde, anabilim dallarında kifayetli eleman bulunmayan fakültelere doktora imkânı tanınmasının isabetli olmadığı kanaatindeyim. Yeterli ve kaliteli öğretim elemanına sahip fakültelerde çok iyi çalışmalar yapıldığını, fakat bunların yanında çok zayıf çalışmalar olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz. Tabii ben ilahiyat alanını biliyorum, diğer alanlar hakkında bir şey söylemek istemem.

Öncelikle anabilim dallarının doktora yapacak adayları seçerken çok dikkatli ve özenli olması gerektiğini düşünüyorum. Doktoraya müracaat edecek adayların da kendilerini iyi hazırlamaları, özellikle tez dönemi öncesi okumalara ciddi biçimde önem vermeleri ve neyi nasıl okuyacaklarını sıraya koymalarını öneririm. Doktorada, kitap telif edecekmiş gibi konular seçmek yerine derinlemesine bilimsel çalışma yapılabilecek alanları tercih etmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu söylediğim husus ister hadislerin metni, ister tarihi, ister usul konuları, ister rical vb. olsun fark etmez. Ben her alanın çalışılabileceği inancındayım. Yeter ki hadis ilimleri disiplini içinde kalınsın, hadis alanına katkı sağlasın ve kaliteli bir tez ortaya konulmasına özen gösterilsin. Usul konularını tekrar tekrar çalışmanın gerekli olduğuna kani değilim, çünkü orada yeni bir düşünce üretme imkânı yoktur. Yeni yorumlar geliştirilebilecek, yeni değerlendirmeler yapılabilecek, hadis tarihine ve kültürüne katkı sağlayabilecek alanların öncelikle ele alınması önem

taşımaktadır. Matbu olmayan hadis kitaplarımızın gün yüzüne çıkarılması, matbu olanlarının günümüz tekniğiyle basılması da hadis alanında çalışan akademisyenlerin önemli bir uğraş alanı olmalıdır.

Doktora öğrencisi olduğunuz dönemde kendiniz ve yakın çevrenizdeki çalışma arkadaşlarınızla birlikte hayal ettiğiniz hadisçilik ile bugünkü Türkiye’de mevcut hadisçilik arasında bir uyum görüyor musunuz?

Benim doktora çalışmaya başladığım yıllarda doktora öncesinde bugünkü yüksek lisans tezi benzeri iki çalışma yapmamız ve bunların fakültenin ilgili kurulları tarafından kabulü şartı aranmakta idi. Ayrıca Temel İslam Bilimlerinin çeşitli alanlarında verilen derslerde başarı sağlama zorunluluğu vardı. Hadis anabilim dalında müstakil doktora söz konusu değildi; Temel İslam Bilimleri bölümünde her anabilim dalının doktorası müştereken yapılmaktaydı. Bugün bazı üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinde hala aynı şekilde devam ediyor. O günden bugüne alınan mesafeyi az görmemek gerekir. Birçok enstitüde hadis anabilim dalında müstakil doktoralar yapılıyor. Hayalin ve idealin sonu yoktur. Daima en iyiyi aramak gerektiğine inanıyorum. Aslında İslam ilimlerinin sahit ve sağıklı bir karakteri olduğunu biliyoruz. Belki günümüzde bunların her birinden hissedarlığa yeterince muktedir olamayabiliriz, hiç olmazsa hadis ilimlerinin her birinde belli bir yeterliğe sahip olmayı başarmamız gerektiği kanaatindeyim.

Akademi dünyasında ve özellikle hadis alanında ekip çalışmalarının eksikliğini hissediyor musunuz? Bu eksikliği neye bağılıyorsunuz?

Bizde sadece hadis ilimleri alanında değil birçok alanda ekip çalışmasından söz etmek neredeyse mümkün değil. Aslında geçmişimizde böyle bir geleneğe sahip olmadığımızı da aklımızdan çıkarmayalım. Yine de son yıllarda tercümelemler de olsa böyle emek verilmiş çalışmalar olduğunu biliyoruz. Gönlümüz ister ki artık özgün telifler yapılsın. Doğrusu buna çok da ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Bildiğiniz gibi biz M. Yaşar Kandemir, İsmail L. Çakan ve bendeniz böyle bir çalışmayı, *Riyâzû’s-Sâlihîn* şerhini ortaya çıkarmayı başardık. Başardık sözünü bilerek kullanıyorum, çünkü bizimki ve benzeri çalışmaların gerçekten bir başarı olduğunu biz yaşayarak gördük.

Daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığı bir tefsir ve bir hadis çalışmasını gerçekleştirdi. Temennimiz bunların sayısının artmasıdır.

Son yıllarda Türkiye’de geleneksel anlamda hadis eğitimi, özellikle de isnadlı-icazetli hadis okuma faaliyetleri arttı. Sizce bu nasıl yorumlanmalıdır? Akademik çalışmalarla bu kabil faaliyetlerin irtibatı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Gerçek manada isnadı ve isnada dayalı icazeti olan ehil hocalar bu eğitimi veriyorsa bu hem takdire şayan bir durum, hem muhatap olanlar için büyük bir şanstır. Fakat bunun geleneğine ve usulüne, üslubuna, edebine sahip olmaksızın birkaç hadis okuyarak kendilerine bir icazet verilmiş olanların yaptığı okumalar birincilerle aynı kefeye konulamaz. Yine de bunun faydasız bir gayret olduğunu söylemek istemiyorum. Çünkü birçoğumuzun yaptığı ve yaptırdığı hadis tedrisatı, gerçek bir hadis âliminden usulünce alınmış icazetten ve bir şeyhin/hadis üstadının dizinin dibinde yetişmişlik şansından mahrumiyetle icra edilmektedir. Hadis okuma ve okutmanın ehli olan kişilerin akademik kariyere de sahip olması bir artı değerdir. Fakat bu şart değildir.

Ben şahsen Suudî Arabistan’da merhum Abdülfettah Ebû Gudde’nin, Şam’da merhum Abdülkadir el-Arnaût’un, merhum Saîd Ramazan el-Bûtî’nin ve Nüreddin Itr’ın hadis meclisleri ve derslerine kısa süreli de olsa katıldım. Bunların ilk ikisi herhangi bir akademik kariyeri olmayan ve fakat hadis ilmi başta olmak üzere çeşitli İslam ilimlerinde kamil manada üstad olan alimlerdi. Arnaût Hoca, onu yakinen tanıyan ve öğrencisi olanların ifade ettiklerine göre senediyle birlikte on bin civarında hadisi ezberleyen bir alimdi. Son ikisi de birçok icazete sahip ve aynı zamanda akademik kariyeri olan kişilerdi. Ebû Gudde ve Abdülkadir el-Arnaût’un tahkik edip neşrettikleri eserler her birimiz için, verdikleri icazetler sahip olanlar için büyük değer ifade ediyor. Türkiye’de de bu kaliteye ulaşmak mümkün olursa, ilim dünyamız adına hepimiz için övünç kaynağı olur. Türkiyeli öğrenciler çeşitli İslam ülkelerine giderek oralarındaki mücezz ulemeden hadis veya başka ilimleri usulünce okuyup icazet alıyorlar. Bunları değerlendirmek ve kıymetlerini bilmek gerekir.

Son yıllarda birçok ilahiyat fakültesinde ve bunların yakın-uzak çevresinde yer alan vakıf vb. kurumlarda müfredat derslerine ilave olarak çeşitli

İlim dallarında okumalar/dersler/seminerler yapılıyor. Bu gelişme hakkındaki gözlemlerinizi nelerdir?

Bu tür faaliyetler fakültelerin yönetimleri ile işbirliği içinde yürütülürse çok daha verimli ve faydalı olur. Rastgele ve verimsiz uğraşlardan, zaman ve insan israfından arındırılmış olur. Yine, -mutlak bir şart değil amma-fakültelerin bünyesindeki vakıflar aracılığı ile yapılması birtakım itiraz ve dedikoduları önlemek açısından daha da isabetli olabilir. Şahsen ben idari görevde bulunduğum zaman bu ilmi katkıları böyle organize etmeye, bunun yanında çevremizde bulunan ve kaygısı iyi ve işinin ehli insan yetiştirmek olan kuruluşlar ve kişilerle işbirliğini geliştirmeye özen gösterdim. Birçok fakülte yöneticisinin de bunu önemseydiği kanaatindeyim. Bunları faydalı, hatta daha da ötesinde gerekli gördüğümü ifade etmek isterim. Bulduğumuz şehrin iyi yetişmiş insan birikiminden faydalanmamız eğitim ve öğretimimizin önemli unsurlarından biri olmalıdır. Çünkü onları bizim paydaşlarımız olarak görmeli ve önemsemeliyiz. Bu aynı zamanda üniversite ve fakültelerin buldukları şehre karşı bir sorumluluğudur. Ayrıca hem şehri yönetenler, hem şehrin ahalisi tarafından kurumlarımızın kabulünün de önemli bir vesilesidir.

İlahiyat fakültelerindeki hadis müfredatının durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Bu müfredatı yeterli buluyor musunuz? Lisans seviyesinden başlamak suretiyle hadis alanında ihtisas yapmak isteyenler için hususi müfredatlar düzenlenebilir mi? Bunun olumlu ve mahzurlu tarafları neler olabilir?

Bildiğim kadarıyla fakültelerimizde üzerinde ittifak sağlanmış müşterek bir müfredat uygulanmıyor. Zorunlu olarak hangi derslerin okutulacağına bir ittifak var amma, bunların müfredatı üzerinde bir ittifak yok. Fakültelerin ana-bilim dalları, müfredatlarını kendileri kararlaştırıyor, bunu isabetli bulduğumu belirtmek isterim. Bazı fakülteler de öğretim elemanının inisiyatifine bırakıyor; olabilir desek de su-i istimala açık bir tercih oluyor, nitekim örneklerini de görmüşüzdür. Aslında her fakültenin programlarını kendisinin yapmasına ve üniversite senatosunda son kararın verilmesine taraftarım. Ciddiyetle üzerinde çalışılmış ders ve müfredat çeşitliliği bir mahzur teşkil etmez, hatta zenginlik sağlar. İhtisas yapmak isteyenlere fakültelerin üçüncü yılından itibaren özel müfredatlar düzenlemek isabetli olur. Fakat burada dengeyi korumak ve bu

özel müfredatın spesifik olmasına dikkat etmek gerekir. Aksi takdirde mahzurlu bir durum ortaya çıkabilir.

Türkiye’de halkın hadis kültürü ve bunun beslenme kanalları hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Sizce bu alanda sağlıklı bir işleyiş söz konusu mudur?

Halkımızın çoğunluğunun bilinçli bir hadis kültürüne sahip olduğundan bahsedemeyiz. Cami ve cemaatle ilişkisi olanları, meraklı okuyucuları bundan istisna tutmak gerekir. Çünkü camilerde birçok imamımızın Kur’an ve Sünnet kültürünü geliştirme yönünde gayretleri var. Camilerde Kur’an meali, tefsiri, belirlenmiş bir kitaptan hadis okumaları yapılıyor. Esasen Diyanet İşleri Başkanlığı da bu hususta kendilerini teşvik ediyor, hatta görevlendiriyor. Umarım bu okumalar daha da yaygınlaşır ve halkımız tarafından ihtimam gösterilir. Vaizlerimizin adedinin çoğalması ve haftanın belirli gün ve vakitlerinde camilerde vaaz ve nasihatte bulunmaları da bu gayrete ilave edilmeli. Bununla beraber, halkın yapıp ettiği birtakım işler, konuştuğu bazı meşhur sözler, kadim medeniyetimizden bize intikal etmiş olan hadis kültürünün bir yansıması olabilir; fakat onlar bunun farkında olmayabilir. Zaten kültür dediğimiz olgu, yaşanan hayatın içinde olandır. Toplumla muhatap olan kişiler ve kurumların halkı bilgilendirme ve bilinçlendirmenin yollarını bulması gerekiyor. Bugün bunun birçok yolu ve yöntemi var; onlar üzerinde çalışmalıyız. Camiler, cemaatler, eğitim öğretim kurumları yanında sosyal medyayı, her tür yayın araçlarını iyi değerlendirmek gerekir.

Bir süredir İSAM gibi önemli bir kurumun idareciliğini yürütüyorsunuz. Bir araştırma kurumu ve kütüphane olarak İSAM’ın İslami ilimler ve özellikle hadis alanındaki katkısıyla ilgili değerlendirmeleriniz nedir? Türkiye’de son yıllarda birçok alanda olumlu gelişmeler görülmesine rağmen, İSAM gibi kurumların benzerlerinin hâlâ ortaya çıkmamasını neye bağlıyorsunuz? Bu alanda gerek resmi gerek sivil inisiyatifle oluşturulacak girişimler ve atılımlar için geç kalındığını söylemek yanlış olur mu sizce?

İSAM Türkiye’de ikinci bir örneği bulunmayan bir kuruluş. Hatta benzerleri bulunsa bile İslam dünyasında da birebir benzeri olmayan bir kuruluş diyebilirim. İSAM’ın ortaya koymayı başardığı İslam Ansiklopedisi, başta İslâmî ilimler olmak üzere pek çok alanda ilim talipleri için vazgeçilmez bir kaynak olma özelliği taşıyor. Kırk altı ciltteki hadis maddelerini tarayıp okuyan bir hadis talebesi, hatta hocasını düşündüğümüz zaman yapılan işin önemi ortaya çıkar. Bu gerçek bütün ilim dalları için aynıdır. Ayrıca bu ansiklopedi,

Türkiye'nin bilimsel birikiminin bir ürünü olarak, ülkemizi dünyada tanıtmakta da büyük bir değer ifade etmektedir.

Bir araştırma kurumu olmasına gelince, yetiştirdiği pek çok araştırmacı bugün ülkenin çeşitli üniversitelerinde kendi alanlarında ciddi birer ilim insanı olma hüviyeti taşıyor ve kendilerine saygı duyuluyor. Önemli idari görevler yapmaları ayrı bir kıymet ifade etmekte. Son zamanlarda İSAM bünyesinde araştırmacı yetiştirmeye yeniden önem verilmeye başlanıldığını, ayrıca Türkiye geneline hitap edecek tarzda bir Araştırmacı Yetiştirme Projesini (AYP) devam ettirmekte olduğunu hatırlatmak isterim.

İSAM, İslâmî ilimler ağırlıklı olmak üzere, sosyal bilimler alanındaki müstesna ihtisas kütüphanesiyle yurt içi ve yurt dışından binlerce araştırmacıya hizmet vermekte olan bir kuruluştur. Burada yetişen araştırmacılar Türkiye'nin ilim ve kültür hayatına büyük katkılar sağlamakta, kütüphanemiz her gün yüzlerce araştırmacıya hizmet vermektedir.

İSAM gibi kurumlara tabii ki çok ihtiyaç vardır; ancak bunları oluşturmak hiç de kolay değildir. Bu tür kuruluşları sivil toplumun oluşturması büyük önem taşır. Devlet de böyle kuruluşların oluşmasını teşvik edici imkanlar sağlamalıdır, diye düşünüyorum. Türkiye Diyanet Vakfı'nın en önemli başarılarından ve hizmetlerinden biri böyle bir kuruluşu gerçekleştirmiş ve devam etmesini sağlamış olmasıdır. Gönül ister ki hiç olmazsa ülkemizin her coğrafi bölgesinde böyle bir kuruluş oluşturulabilsin. Önümüzdeki zaman diliminde İSAM'ın yeni projeler ve imkanlarla daha da gelişeceğini ifade etmek isterim.

Vakit ayırdığınız çok teşekkür ederiz.

*Mülakat ve Düzenleme
Halit Özkan*